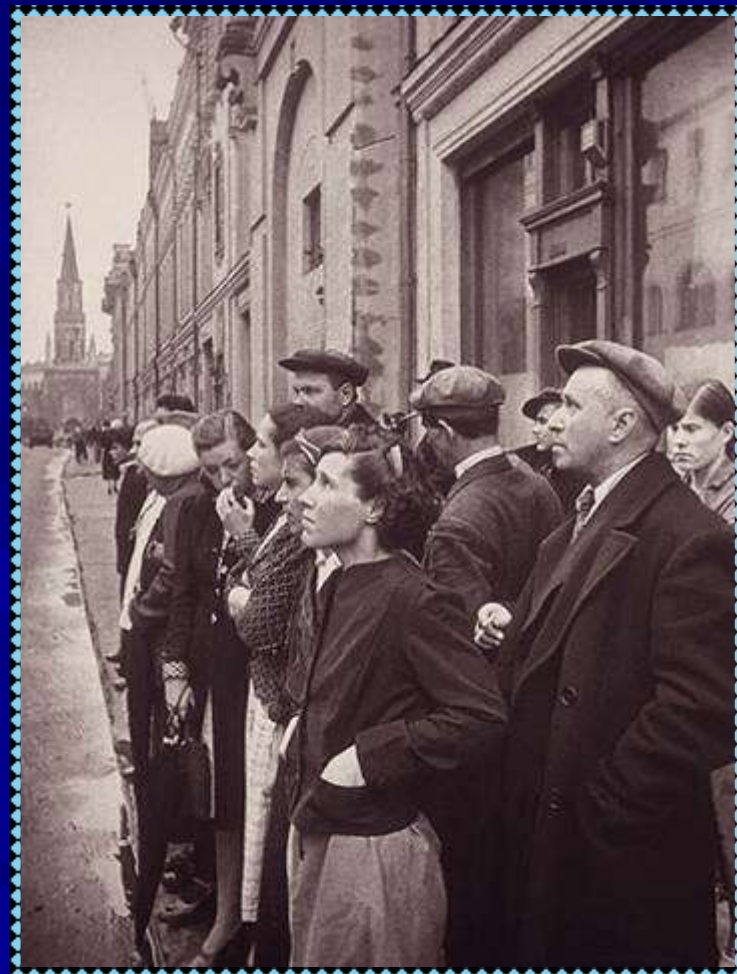

Аба дойду Улуу сэриитэ

1941 сыл, бэс ыйын 22 күнэ

Өрөбүл сарсыардата күннээх, сылаас уонна чуумпу этэ. Эмискэ уунуһаран чуумпуну аймаан, уулуссаларга репродуктордар түрбүөннээх куоластара сатараабыта: Фашистскай Германия сэриилэрэ, сэрэппэккэ эрэ, биһиги дойдубутугар түөкүннүү сэриинэн саба түстүлэр. СЭРИИ!

**23-тэриттэн 36-
ларыгар диэри
саастаах
тыһыынчанан эдэр
уонна эр дьон Ийэ
дойдуларын
көмүскэлигэр ытык
сэриигэ
туруммуттара.**

**Дойдуну көмүскүүргэ, халабырдьыттартан
босхолуурга хаан тохтуулаах, кырыктаах
кыргыһыылар саҕаламмыттар.**

Уоттаах сэрии сиргэ, ууга, салгынна
салџанан барбыттара.

Ньизмэстэр биһиги куораттарбытын, сэлиэнньэлэрбитин, муосталарбытын урусхаллаабыттара. Өстөөх сөмөлүөттэрэ түүннэри-күннэри быыстала суох куораттары, дэриэбинэлэри буомбалаабыттара.

Ханна да хайыс – тула снарядтар эстибиттэрэ. Баһаардар күүдэпчилэммиттэрэ. Урусхалламмыт дьиэлэр сэмнэхтэрэ буруолууллара.

1943 сыл от ыйын 15 күнүгэр Толя Фролов
бэйэтин урусхалламмыт дьиэтин аттыгар.
Орловскай уобалас, Ульяново
сэлиэнньэтэ.
М. Савина фотота.

Өстөөх сөмөлүөттэрэ
элбэх куораты,
сэлиэнньэни имири
буомбалаан, күл-көмөр
онорбуттара.
Мөлүйүөнүнэн дьон
дьиэлэриттэн,
баайдарыттан-
дуолларыттан көрө
маппыттара. Элбэх киһи
снарядтар дэлби
тэбиилэриттэн уонна
дьиэлэр
синниилэриттэн өлбүтэ.

Өстөөх снарядтарыттан тыыннарын тэскилэтэн,
дьон бомбоубежищеҕа саһарга күһэллбиттэрэ.

1942 сыл.

Москуба метротугар «Маяковская» станцияҕа немецкэй
авиация буомбалыыр кэмигэр. Оҕолорго үүтү түнэтии.

Сэрии кэмигэр тыылга эмиэ күүстээх үлэ тэнийбитэ.

Обулуун-
дяхтардыын,
кырдыаҕастыын, ким
илиитигэр күрдьэх
тутар кыахтаах, бука
бары окуопаны
хаһыыга, бөбөргөтүү
оноруутугар күүскэ
үлэлээбиттэрэ.

Эр дьон сэриигэ баран,
собуоттар сыахтара
кураанахсыйбыттара.
Ол эрээри собуоттар
үлэлиэхтээхтэрэ.

Фронна саллааттарга
миинэлэр, снарядтар,
буускалар,
бүлүмүөттэр
наадалара. Кинилэри
ким хааччыйыаҕай?
Ол иһин собуоттарга
дьяхталлар уонна
обургу оҕолор
үлэлээбиттэрэ.

Дяхталлар
эппиттэрэ:

- Биһиги
кэргэттэрбитин
солбуйуохпут.

Обургу оҕолор
эппиттэрэ:

- Биһиги
аҕаларбыт уонна
убайдарбыт
станоктарыгар
үлэлииргэ
үөрэниэхпит.

Бу күннэргэ 14 саастаах уол фронтна сылдьар аҕатыгар суруйбут:

Фронга сэрии сэбэ тийбэтэ, онтон тыылга собуоттар күннэри-түүннэри үлэлиллэрэ – таанкалары, сөмөлүөттэри, аптамааттары онгороллоро. Бу техникэлэри фронга түптэлэс бумба уотун быыһынан бронепоезтарынан, массыыналарынан, бэл ыттарынан тиэрдэллэрэ.

Ньимэстэр былдыабыт сирдэригэр дьон ойуурга бараллара уонна партизанскай этэрээттэри тэрийэллэрэ. Бу этэрээттэргэ доруобуйаларын туругунан фронна ылыллыбатах эр дьон, дьахталлар уонна обургу оҕолор киирэллэрэ.

Фронга буйуннарга ыарахан кэм этэ. Тыылга эр дьон күүстээх үлэтин дьахталлар, обургу оҕолор, кырдыаҕастар толороллоро.

Ханна баҕар дьон аччыктыыллара. Өлүү-сүтүү үксээбитэ. Элбэх оҕо төрөппүттэрин сүтэрбиттэрэ.

Ленинград блокадата

900-тэн тахса күн устата
куорат төгүрүктээһингэ
хам ылларан оморбута.
Түүннэри-күнүстэри
һиэмэстэр куораты
быыстала суох
ытыалыыллара.
Тыһыынчанан дьон
хоргуйууттан уонна
ТЫМНЫЙЫТТАН СЫЛТААН
өлбүттэрэ.

Вот он, блокадный кусочек хлеба.
125 граммов на весь день!

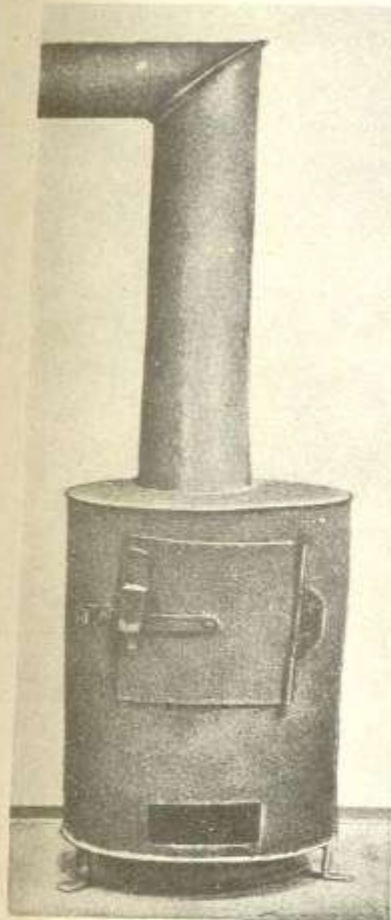
НОРМА ВЫДАЧИ

ХЛЕБА

на Декабрь

Рабочие и ИТР	Служащие	Иждивенцы	Дети
250 гр.	125 гр.	125 гр.	125 гр.

Такие объявления висели во всех булочных Ленинграда.

Сейчас этот голодный, исхудавший человек придёт домой и отрежет тоненький ломтик от этого маленького кусочка. Ломтик хлеба, кружка кипятку, ложка жиденькой каши — вот и весь обед блокадного ленинградца. Он съест его, не снимая шубы и шапки, даже не опустив поднятого воротника. Почему?

Небывалый мороз на улице. И в домах такой же мороз. Нет угля, поэтому не действует паровое отопление, нет дров, нечем топить печи. Сделали ленинградцы железные печурки-вре-

мянки, а чем их топить? Пришлось рубить на дрова столы, стулья, паркет, шкафы — всё, что можно сжечь. Только вот беда: не держат времянки тепла. Кончил топить — опять в комнате холодно, как на улице.

Холодно и темно в комнате.

Не горит больше электричество. Крохотные фитильки коптилок освещают теперь комнаты ленинградцев.

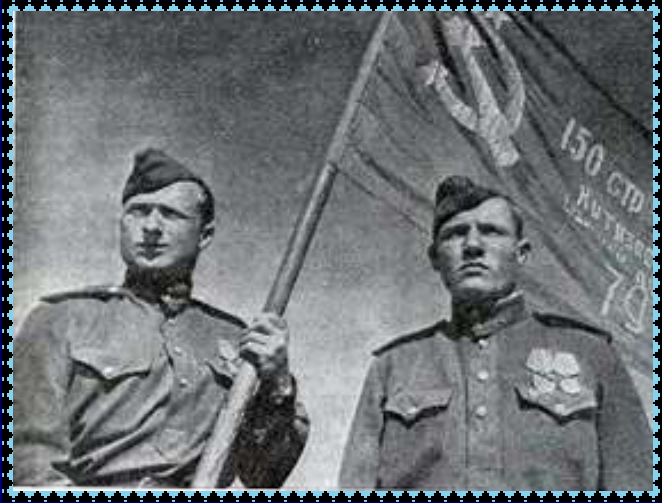
А в комнатах темно даже днём. Потому что стёкол в окнах нет. Они вылетели от бомбёжек и обстрелов. Пришлось забить окна фанерой.

Взгляни на этих мальчиков. Они — ленинградцы. Они встретились на Дворцовой площади в первые дни мира. Два из них были на фронте, они защищали свой город с оружием в руках. За мужество, за храбрость их наградили медалями. У мальчика в кепке тоже медали. Он голодал и мёрз в блокадном Ленинграде, тушил вместе с бойцами зажигательные бомбы, работал на заводе — помогал делать снаряды. За это его наградили медалью «За оборону Ленинграда» и медалью «За доблестный труд в Великой Отечественной войне 1941—1945 гг.».

Сэри 4 сыл устата салџанан барбыта!

1941-1945 с.с.

Сэбиэскэй байыастар
кырыктаах өстөөбү
арџаџар тийэн
үлтүрүппүттэрэ,
төрөөбүт дойдуларын
босхолообуттара.

1945 с. муус устар 30
күнүгэр сэбиэскэй
саллааттар М.А. Егоров
уонна М.В. Кантария
Берлиннэ самныбыт
фашистскай Рейхстаг
үрдүгэр Кыайыы
Былааџын
күндээрдибиттэрэ.

Ыам ыйын 9 күнүгэр Кыайыы күнүн бэлиэтиибит

1945 сыл, Ыам ыйын
8 күнэ – Улуу
Кыайыы күнүгэр
бастакы парад.

Ол ынырык сэрии бүппүтүн кэнниттэн 75 сыл ааста.

**Сүгүрүйүөбүң ол улуу
сылларга, албан
ааттаах
хамандыырдарга
уонна байыастарга,
дойду маршалларыгар
уонна борустуой
саллааттарга.
Бокулуоннуобунг
өлбүттэргэ уонна
тыыннаахтарга.
Ким да умнуллубат
аналлаахтарга, бука
барыларыгар,
сүгүрүйүөбүң,
дoбoттоop!**